

INNOVATIVE
WORLD

ILG'OR PEDAGOG

RESPUBLIKA ILMIY JURNALI

- EXACT
- NATURAL
- MEDICAL
- TECHNICAL
- ECONOMICS
- PHILOLOGICAL
- PEDAGOGICAL
- MILITARY
- SOCIAL SCIENCES
AND HUMANITIES

2024

Google Scholar

OpenAIRE

Andijan, Uzbekistan

+998945668868

<https://innoworld.net>

INNOVATIVE
WORLD

ILG'OR PEDAGOG

RESPUBLIKA ILMIY JURNALI
TO'PLAMI

1 - JILD, 1 - SON

2024

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

OpenAIRE

Academic
Resource
Index
ResearchBib

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2024

QATAG'ON QILINGAN IJODKORLAR ASARLARINING QAYTA NASHR QILISH MUAMMOLARI

Islomova Soxibaxon Ismoiljonovna
Andijon davlat universiteti
doktoranti

Annotatsiya: Maqolada XX asrning boshlarida qatag'on qilingan milliy adabiyotimiz darg'alari asarlarining qayta nashr qilish muammolari aniqlanib, ularning yuzaga kelish sabablari Cho'lpon hayoti va ijodi misolida batafsil yoritib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Jadid, qatag'on, taxallus, imlo islohotlari, ilmiy-tanqidiy matn, she'rlarning grafik shakllantirilishi.

O'tgan asrning boshlaridagi qatag'onlar milliy adabiyotimiz oydinlari bo'lgan ko'plab yozuvchi va shoirlarimizni ijodi ayni gullagan vaqtida hayotdan olib ketdi. Hurriyatning ilk shabadalari esa boshlagan 80-yillarning oxirlaridan boshlabgina yurtimizda mazkur iste'dod sohiblarining nomlari dadil tilga olinib, ijodi qaytadan o'rganila boshlandi. Mustaqillikka erishganimizdan so'ng esa bu jabhadagi ishlar keng ko'lamda yo'lga qo'yildi. Hozirga qadar o'tgan qariyb o'ttiz yil mobaynida bu borada juda ko'p ishlar qilindi: Behbudiy, Fitrat, Abdulla Qodiriy, Cho'lpon va boshqa ko'plab ijodkorlarning asarlari vaqtli nashrlarda qaytadan chop qilindi, ularning kitoblari, alohida to'plamlari nashr qilindi. Nihoyat, Mahmudxo'ja Behbudiy, Abdurauf Fitrat, Abdulla Qodiriy, Abdulhamid Cho'lponning ko'p jildlik asarlari to'plamlari yaratildi. Ma'naviyat nashriyoti tomonidan turkum kitoblar nashr qilindi va h.k. Aytilganlar, shubhasiz, mazkur yo'nalishda juda ko'p ishlar qilinganini ko'rsatadi. Biroq masalaning ikkinchi muhim tomoni borki, hozirgacha unga yetarli e'tibor berilmay kelinayotir. Gap mazkur qayta nashrlarning sifati, aniqrog'i, hozirgi yozuvga o'girilishi, imlosida kuzatiluvchi har xilliklar haqida. Qayta nashrlarni o'qiganda, ularda so'zlarning va so'zshakllarning yozilishi, ba'zi tinish belgilarining qo'llanilishidagi harxilliklar, ayrim she'rlarning grafik shakllantirilishidagi farqlar, muayyan ijodkor to'plamiga muallifligi tugal aniqlanmagan asarlarning kirib qolishi kabi e'tirozli hollarga bot-bot duch kelamiz. Albatta, bu holatni keltirib chiqargan ob'ektiv omillar mavjudki, avvalo, shularga to'xtalib o'tamiz.

Ma'lumki, qatag'on qilingan ijodkorlarning shaxsiy arxivlari saqlangan emas. Ularning ayrimlari hibsga olingunlariga kadar ehtiyot chorasi o'laroq qo'lyozmalarini yo'q qilganlar; ayrimlarining arxivlari hibsga olingan payti yo'q qilingan yoki ro'yxat qilib olib ketilgan ko'yi bedarak yo'qolgan. Xullas, hozirda qayta chop etilayotgan asarlardan aksariyatining qo'lyozmalar(avtograf)i yo'q. SHu sababli ham ularning asl matni sifatida

mualliflar hayotdalgida kitoblar, gazeta-jurnallar, turli alʼmanax va toʻplamlarda nashr qilingan matnlarni qabul qilishga majburmiz. Tabiiyki, ushbu nashrlardagi matnlarni mutlaq muallif qoʻlyozmasi deb tushunish toʻgʻri emas, ularning farqli boʻlishi tabiiy. Chunki har qanday asarning chop etilishidan oldin muharrirlar tomonidan tahrir qilinishi natijasida matnda muayyan oʻzgarishlar sodir boʻlgan boʻlishi ehtimoli juda katta. Buning dalili sifatida Abdulla Qodiriyning 1925 yilda nashr etilgan “Oʻtkan kunlar” romanining 2-qismidan oʻrin olgan “Uzr”ini keltirish kifoya. Birinchi qism chop qilinganida ish ustida boʻlmagan adib “imlosi uch-toʻrtta imlochilarimiz tomonidan tuzatilib (!) ajoyib bir quroq holiga keldi, musahhihlarimizning musohalalari orqasida texnika jihati koʻz koʻrib, quloq eshitmagʻan bir yoʻsinda chiqdi”[6.124] deya yozgʻiradi. Hech shubhasiz, asarining kitob yoki vaqtli matbuotdagi nashridan bu kabi qoniqmaslik holati boshqa ijodkorlarda ham boʻlganki, bu muallif qoʻlyozmasi bilan ilk nashr varianti bitta narsa emasligiga kuchli dalildir. Demak, biz asosiy tayanch matn sifatida qabul qilayotgan ilk nashr matnlariga ham tanqidiy nigoh bilan boqishga burchlimiz. Chunki Abdulla Qodiriy romani nashri bilan bogʻliq boʻlgan bu kabi xatoliklar boshqa jadid ijodkorlarining asarlari nashrida ham uchramasligiga hech kim kafolat bera olmaydi. Xulosa qilish mumkinki, oʻsha davr matbuotida chop etilgan asarlarning matnini aynan muallif matni deb qaray olmaymiz va buni doimo yodda tutishimiz kerak. Shunday boʻlsa-da, boshqa choramiz boʻlmaganidan qayta nashrlarda ilk nashrlarga asosiy matn sifatida tayanishga majburmiz.

Jadid adabiyoti vakillarining asarlarini nashr qilishdagi muammolardan biri – taxallus masalasidir. Maʼlumki, jadid adabiyoti boshqa davr adabiyotlaridan ijodkorlarining koʻp taxallus va imzolarni qoʻllagani bilan ham keskin ajralib turadi. Mazkur holat, bir tomondan, davr matbuotida hukm surgan urf bilan bogʻliq boʻlsa, ikkinchi tomondan, oʻziga xos ehtiyot chorasi ham edi. Bu taxalluslar va imzolar kimga tegishli ekanligi haqida hujjatli dalillar emas, balki koʻproq ogʻzaki xotiralarga asoslangan holda aniqlashtirish holatlari ham turli muammolarni keltirib chiqargan. Oʻsha davrda qoʻllangan adabiy taxalluslar haqida Oltoy(Bois Qoriev) ilmiy izlanishlar olib borgan. Jumladan, “Oʻzbek tili va adabiyoti” jurnalining 1967 yil 1-sonidan oʻrin olgan “Adabiy taxalluslar haqida” nomli maqolasida ushbu masalaga toʻxtalib oʻtgan. Maqola muqaddimasida redaktsiyadan muallif va mavzu haqida qisqacha maʼlumot keltirilgan: “Hozirda bu taxalluslarni aniqlash ustida adabiyotshunos Bois Qoriev(Oltoy) ish olib bormoqda. U matbuotni birma-bir varaqlash, shaxsiy xotiralarni tiklash va izlanish-surishtirishlar natijasida jiddiy yutuqlarga erishdi. Mazkur ishda aniqlangan taxalluslar bilan birga aniqlanmaganlari ham keltirilib, oʻsha davr vaqtli matbuotida uchraydigan adabiy taxalluslar lugʻati shartli ravishda uch qism(doimiy, oʻtkinchi va qisqartirilgan)ga boʻlinadi va har bir qism alfavit tartibda beriladi”[5. 51]. Bois

Qorievning ma'lumotnomasini ko'zdan kechirar ekanmiz, bir necha ijodkor bir taxallusdan foydalanganiga bot-bot guvoh bo'lamiz. Jumladan, "Muxbir" taxallusida to'rt ijodkor: Nabi Karimov, Xatam Ikromov, Madamin Ibrohimov, Umurzoq Abduvali o'g'li; "Qishloqi" imzosini qo'llaganlar: Sadriddin Saidmurodov(Ayniy), Ashurali Zohiriy, Xatam Ikromov; "Shapaloq" taxallusidan foydalanganlar: G'ulom G'afurov, G'ozi Yunus, Saidrizo Ali. Bu misollarni ko'plab davom ettirishimiz mumkin. Bir taxallus va imzoning ko'plab ijodkorlarga tegishli bo'lishi muallifni aniqlash masalasida jiddiy qiyinchiliklarni yuzaga keltiradi. Ba'zi bir taxallus va imzolar bir necha ijodkorlarga tegishli bo'la turib, faqat bittasi qayd etib o'tilgan bo'lishi ehtimoli ham mavjudki, bunga misol tariqasida quyidagi holatni ko'rsatib o'tamiz. "Yolg'onchi" imzosi Bois Qorievning ma'lumotnomasida Sadriddin Saidmurodov(Ayniy)ga tegishli deb berilgan, ammo adabiyotshunos Boybo'ta Do'stqoraev tomonidan aniqlanib, "Go'zal Turkiston" to'plamiga kiritilgan "Musht tushsin" she'rida ham ushbu imzo qo'llanilgan. Holbuki, mazkur to'plamda bu she'r Cho'lpon she'rlari qatorida sanalmoqda. Bu haqda atoqli adabiyotshunos Naim Karimov quyidagicha fikr bildiradi: "Sadriddin Ayniyni shu yillarda Andijonga kelmagani, shuningdek, she'rning tili va uslubida "ayniyona" unsurlarning yo'qligi uni Cho'lpon qalamiga mansub deyishimizga asos beradi"[4.350]. Demak, "Yolg'onchi" imzosi aynan Cho'lponga tegishli ekanligini bildiruvchi aniq dalil yo'q, lekin shoirning boshqa she'rlari bilan qiyoslab, kontekstual tahlil orqali B.Do'stqoraev va N.Karimovning ushbu she'r muallifi haqidagi xulosalarining to'g'riligini aniqlash zarur. Shunga o'xshash, boshqa taxallus hamda imzolarining qaysi ijodkorga tegishliligi davriy nashrning o'zida, tahririyat hujjatlarida qayd qilingan bo'lsa yoki shoir hayotligida nashr qilingan to'plamlaridan o'rin olgan she'rlarida qo'llangan bo'lsagina aniq ishonch bilan Cho'lponniki yoki o'zga jadid adabiyoti vakilini deyish mumkin bo'ladi. Masalan, 1923 yilda Andijonda chop etilgan "Darxon" gazetasini ko'zdan kechirsak, Abdulhamid Sulaymon o'g'li Cho'lponning "Shumgiyoh", "Andijonlik", "Mehmon", "A.S.", "Q." va boshqa ko'plab taxallus hamda imzolarini uchratishimiz mumkin. Atoqli olim R.Shamsutdinov mazkur gazeta va undagi Cho'lponning faoliyati haqida shunday deydi: "Bu gazetaga avval Abdulhay Tojiev, so'ngra Andijon revkomi raisi Ishoqjon G'oziev muharrirlik qildi. Markazqo'm yo'llanmasi bilan Toshkentdan Andijonga kelgan Cho'lpon bu gazetaga amalda muharrirlik qilgan. Chunki Ishoqjon G'oziev revkom raisi bo'lganligi uchun gazeta ishini to'raligicha Cho'lpon zimmasiga yuklagan edi"[8.102]. "Mehmon" taxallusi Abdulhamid Sulaymonovga tegishli ekanligi haqida dastlab professor R.Shamsutdin ma'lumot bergan va mazkur taxallus bilan chop etilgan "Unimlik ziyofat" hamda "Bir Po'stin" maqolalarini keltirib o'tadi[8.116-119]. Andijon viloyat davlat arxivida olib borilgan izlanishlar vaqtida Cho'lponning Andijon revkomi raisi Ishoqjon G'ozievga yozilgan murojaati e'tiborimizni

tortdi. Ushbu murojaatning orqasida “Bir Po’stin” maqolasidan parcha shoirning dastxati bilan yozilgan va ajablanarlisi shuki, “Darxon” gazetasida chop etilgan mazkur maqola strukturasi bilan bir xil[9.573]. Bu hujjat “Mehmon” haqiqatan ham Cho’lponning taxalluslaridan biri ekanligini isbotlaydi.

Yuqoridagi fikrlardan kelib chiqib shuni aytishimiz mumkinki, jadid adabiyoti vakillari qo’llagan taxallus va imzolar masalasi ochiqlash kerak bo’lgan masala hisoblanadi. Zero bu boradagi yanglish fikrlar jiddiy xatolarga olib keladi.

Keyingi muammo - davr matbuotidagi holat: turli gazeta-jurnallar o’z faoliyatini til va imlo borasidagi o’z qarashlariga asoslanib olib borgani, muharrir va musahhihlarning til va imlo masalasida bir-biridan ko’p (umumiy saviyasi, shevasi, tilni his qilishi kabi) jihatlarida jiddiy farqlangani bilan bog’liq. O’tgan asrning 10-20-yillari matbuotida o’zbek adabiy tili me’yorlarining hali qat’iy belgilanmagani o’zining chuqur izini qoldirgan. Aksar hollarda tahririyatda ishlovchi muharrir va musahhihlar faoliyati bilan bog’liq har bir nashrning o’z “shevasi” bo’lgan. Masalan, Cho’lpon 1923 yilning 11 aprelda “Turkiston” gazetasida e’lon qilingan “Tilimizning ishlanishi” nomli maqolasida bu masalaga atroflicha to’xtalib o’tgan: “Buxoro axbori” yo’ldoshimizning doim ko’zga qadalaturg’an bitta zo’r xatosi bordurkim, uni xayrixohlik bilan aytib o’tmak istaganimiz kamchilik til, sheva kamchiligi, to’g’risi, tilga ahamiyat bermaslik xatosidir. Bosh sarlavhasi yonida “adabiy jaridai turkiya” deb yozilg’an bu gazeta, ma’lumdirkim, o’zbek shevasida chiqadir. Buxoro hukumatining rasmiy tili ham o’zbekchadir. Buxorodek forseron ta’siriga ortiq yutulib ketib, o’z tilidan ajralib qolg’an bir o’lka uchun, u yerdagi ko’pchilik avom uchun tilning ahamiyati juda zo’rdir. Holbuki, “Axbor” yo’ldoshimizda bu jihatga sira diqqat etilmaydir yoki etila olmaydir”[2.14]. Muhim tomoni, Cho’lponning til borasidagi e’tirozlari mualliflardan ko’ra ko’proq tahririyatga qaratilgan, chunki aynan ular materiallarni “yarim tatar va chala-bula o’zbek shevasi”da chop etishgan deb biladiki, bu yuqorida aytgan fikrimizni yana bir bor tasdiqlaydi. Holbuki, maqola muqaddimasida “Buxoro axbori” davr talablariga javob bera oladigan eng yaxshi gazetalaridan biri ekanligi ta’kidlanadi. Agar o’z davrining eng yaxshi gazetalaridan biridagi ahvol shu bo’lsa, qolganlari qay holatda bo’lganini tasavvur qilish va bu tasavvurni taxlamlarni varaqlab mustahkamlash qiyin emas.

Demak, barcha uchun yagona bo’lgan asosiy imlo qoidalari shakllanmagani hamda davr matbuotida faoliyat yuritgan musahhih va muharrirlarning bu boradagi qarashlari turlicha bo’lganligi ham mavjud vaziyatni yanada qiyinlashtirgan.

Ma’lumki, jadid adabiyoti vakillari ijod qilayotgan davrda yozuvlar bir necha bor isloh qilindi. “O’zbek yozuvining XX asrdagi tarixi murakkab jarayonlarga boy bo’ldi: bu asrda yozuv uch marta tubdan isloh qilindi – bir

grafik tizimdan boshqa grafik tizimga ko'chirildi. Jahon xalqlarining yozuv tarixida bunday hodisa kam uchraydi"[1.5]. XX asr haqiqatdan ham 3 yozuvni ko'rishga "musharraf bo'ldi": arab, lotin hamda kirill. 10-20 yillarda asrlar mobaynida qo'llanilgan arab alifbosini tilimiz xususiyatlariga moslashtirish, tinish belgi va uning qoidalarini mukammallashtirish zarurati masalalari sezila boshlaydi. Bu zaruratni barcha o'zbek ziyolilari chuqur anglaydilar va natijada 1918 yilda Fitrat boshchiligidagi Toshkentda adabiyot, til va imlo masalalari bilan shug'ullanuvchi "Chig'atoy g'urungi" tashkiloti tuziladi. Chunki bu masalalarning ijobiy hal qilinishi juda katta ahamiyat kasb etar edi. Xususan, o'sha davrda qo'llanilayotgan imloda 25 ta harfning to'rt xil shakli – so'z boshida, o'rtasida, oxirida yoki yolg'iz holda ishlatiladigan shakllari bo'lgan, qolgan 7 ta harfning esa ikki xil holatda ishlatiladigan shakli mavjud edi. Ushbu imloda barcha unli fonemalar atigi 3 ta harf bilan ifodalangan: ا (alif), و (vov), ی (yo). Ba'zi harflar uchta fonemani ifodalagan. Masalan, و (vov) harfi "v" undoshini va "u", "o" unlilarini namoyon qilgan, ی (yo) harfi ham 3 ta fonemani – "e", "i" unlilarini va "y" undoshini ifodalagan. Ayrim fonemalar esa bir necha harflar bilan ifodalana olgan. Jumladan, "t" undoshi uchun ت (te), ط (to); "h" undoshi uchun ه (hoi havvoz), ح (hoi hutti); "s" undoshi uchun 3 ta harf س (se), ش (sin), ص (sod); "z" undoshi uchun esa 4 ta harf ذ (zol), ز (ze), ظ (zo), ض (zod) qo'llangan.

Bu kabi holatlar maorif, ta'lim tizimida va amaliyotida ko'p qiyinchiliklarni yuzaga keltirgan, o'quvchilarda tez va ravon o'qish ko'nikmalarini shakllantirishga monelik qilgan. "Chig'atoy g'urungi" aynan shu qiyinchiliklarni inobatga olib, alifbo hamda imlo muammolariga e'tibor qaratishni zarur deb bilgan. 1921 yil yanvar oyida Eski Toshkent ijroqo'mi hamda Behbudiy klubi binosida Birinchi o'lka o'zbek til va imlo qurultoyi bo'lib o'tadi. O'zbekistonning barcha joylaridan kelgan qurultoy qatnashchilari o'z hududlaridagi til va imlo, maorif, sanoye' nafisa haqida anjumanda gapirib o'tdilar. Qurultoy materiallarini sinchiklab o'qib, unda ishtirok etayotgan shaxslarga e'tibor qaratsak, Hamid Yunusuf, A.Yunusuf, o'rtoq Hamid va Hamid Sulaymon kabi ismlarga ko'zimiz tushadi. Bu ismlar bir insonga – Cho'lponga tegishli ekanligi, til va imlo masalasi millat taraqqiyotini ko'zlagan barcha shaxslar uchun birdek muhim ekanligini ko'rishimiz mumkin. Jumladan, qurultoyda Andijon vakili sifatida o'z fikrlarni bayon qilgan. Qurultoyda Cho'lponning hech kimning xayoliga ham kelmagan bir taklifni tashlashi kishini ajablantiradi: "Majlis oxirida o'rtoq Hamid Chig'atoy adabiyotining muassasalaridan bo'lg'an "Navoyi" otig'a bir haykal o'tkarish to'g'risida taklif kiritdi. Bu taklif majlis tomonidan olqishlar bilan qarshu olindi"[7.49]. Ushbu ma'lumot Cho'lponning mumtoz adabiyotimizga, xususan, Navoiyga bo'lgan ulkan ehtiromini ko'rsatadi.

Mamlakatimizda 1926 yildan boshlab isloh qilingan arab yozuvi ham, yangi kirib kelayotgan o'zbek lotin yozuvi ham keng qo'llanilgan. 1929-1930

yildan boshlab butun mamlakatda to'la o'zbek lotin yozuvi amal qilinadigan bo'ldi. 1934 yilning 13 martida O'zSSR hukumati tomonidan tasdiqlangan yozuv yana isloh qilindi. Ahamiyatlisi shundaki, qatag'on qilingan ziyolilarning ijodlari mana shu imlo haqidagi bahslar kechayotgan davrda nashr qilingan edi. Jadid ijodkorlar asarlarining ilmiy-tanqidiy matnini yaratishda o'tkazilgan ko'plab til va imlo o'zgarishlarini nazardan chetda qoldirmaslik darkor.

Qatag'on qilingan ziyolilarimizga ijod qilish, uni chop etirish, o'z millatdoshlarining g'ami yetmaganday butun turkiy xalqlarning ravnaqi uchun tinmay sa'y-harakat qilish va bularning evaziga hech qanday moddiy foyda ko'rmaganligi, kissasidagi oxirgi pullarini-da ushbu maqsad yo'lida sarf etganliklarini tasavvur qilib ko'raylik. Yana bu ham yetmaganday tinimsiz kuzatuvlar, so'ngsiz tazyiqlar, mudom ta'qiblar ostida yashash, manzili halokat bo'lgan yo'ldan shahdam qadamlar bilan ijod qilib o'tish chinakam fidoyilikdir. Qatag'on yillaridagi ijodkorlarning asarlarini qayta nashr qilishda yuqorida sanab o'tilgan qator muammolar mavjud, ammo bu mashaqqatli ishga bel bog'lash har bir ziyolining kechiktirilmas burchidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Jamolxonov H., Sapaev Q. Imlo muammolari. "O'zbek tili va adabiyoti" dan o'quv qo'llanma. – Toshkent, 2007. – B. 271.
2. Cho'lpon. Asarlar. IV jild. Tilimizning ishlanishi. – Toshkent: Akademnashr. 2016. – B. 368.
3. Cho'lpon. "Tilimizning ishlanishi" // Turkiston. 1923. 11 aprel.
4. Cho'lpon. Asarlar. I jild. – Toshkent: Akademnashr, 2016. – B. 350.
5. Qoriev B. Adabiy taxalluslar haqida // O'zbek tili va adabiyoti. – 1967. – №1. – B. 51-58.
6. Qodiriy A. O'tkan kunlar. – Toshkent: O'zbekiston davlat nashriyoti, 1925. – B. 124.
7. Til-imlo qurultoyi masalalari. – Toshkent: Turkiston jumhuriyati davlat nashri, 1922. – B. 51.
8. Shamsutdinov R. Qatag'on qilingan yurtdoshlarni xotirlab. – Toshkent: Akademnashr, 2018. – B. 302.
9. Andijon viloyat davlat arxivi, 90-fond, 2-ro'yxat. 573 bet.

MUNDARIJA TABLE OF CONTENTS СОДЕРЖАНИЕ		
1.	"DAMAS" RUSUMLI TRANSPORT VOSITALARINING HARAKATINI TARTIBGA SOLISHDAGI MUAMMOLAR Nasirov Ilxam Zakirovich	3
2.	SHAHAR CHORRAHALARI UCHUN AVTOMOBILLARDAN CHIQAYOTGAN ZAHARLI MODDALAR MIQDORINI ANIQLOVCHI QURILMANING AFZALLIKLARI Nasirov Ilxam Zakirovich	9
3.	АВТОМОБИЛНИНГ СЎНДИРГИЧЛАРИНИ ТАЪМИРЛАШ УСУЛЛАРИ Насиров Илхам Закирович Қўзиболаева Дилноза Тўхтасиновна	13
4.	SOTSIATIV NUTQIY AKTLAR H.R.Zakirova T. Madaminova	18
5.	70-80-YILLAR SHE'RIYATIDA "SAN'AT" MAVZUSIGA MUROJAAT (XURSHID DAVRON SHE'RIYATI MISOLIDA) Maxmudov Sardorbek	24
6.	Sharx nutqiy janrining siyosiy, ijtimoiy va madaniy ahamiyati Ismoilova Odinoxon A'zamjon qizi	28
7.	XALQ OG'ZAKI IJODIDA MAKTUBLAR Murotova Ismigul Bobomirzayevna	36
8.	VOZEH "SAVONEH UL-MASOLIK" ASARINING MA'RIFATPARVARLIK AHAMIYATI Yunuszoda Zulfiya Yunusovna	41
9.	QATAG'ON QILINGAN IJODKORLAR ASARLARINING QAYTA NASHR QILISH MUAMMOLARI Islomova Soxibaxon Ismoiljonovna	46